

Sirkku Pihlman

Maailma esineen näkökulmasta - Museologian teemaseminaari

Museologian aineopinnot keskittyivät syksyllä 2011 aineelliseen kulttuuriperintöön ja esinetutkimukseen. Esinetutkimusverkosto Artefaktan ja Arkeopedan seminaaripäivät sattuivat mukavasti samaan pirtaan, ja niitä tarjottiin opiskelijoille. Vaikka eihän tämä mikään sattuma ollut, esinetutkimuksen kenttä kun on ajankohtainen. Esinetutkimukseen johdatteli myös kansatieteen kanssa yhteinen aineellisen kulttuuriperinnön luentosarja. Näiltä pohjilta lähdimme teemaseminaarissa tarkastelemaan yksittäisiä esineitä.

Ohjeena oli, että kohdetta tarkastellaan aineellisena objektina, materialisoituneena historiana ja esineen ja ympäristön suhteina sekä monenlaisten ilmiöiden osina. Esineen ainakin potentiaalinen aktiivisuus tarjoutui näkökulmaksi. Kohteen piti olla vieraudessaan kiinnostava. Esinettä oli mahdollista tarkastella myös eksemplaarina ja sen maailmaa toisten samanlaisten esineiden kautta. Esinettä ja sen maailmaa piti käsitellä biografisesti, raaka-aineesta ja valmistuksesta nykyisiin suhteisiin ja tulevaisuuteen asti. Esineeseen piti myös päästä tutustumaan koko joukolla. Mitä tapahtui?

Kaikkia esineitä emme saaneet harjoitushuoneen pöydälle ihmeteltäviksi. Venytimme esineen käsitettä tarkoituksellisesti. Vierauskkin sai monenlaisia perusteluita. Esine sai olla myös elävä tai kiinteästi paikkaansa sidottu. Kukaan opiskelijoista ei valinnut elollista objektia, kuten huonekasvia. Sen sijaan he valitsivat paikkaansa kiinnitettyjä objekteja, joista jokaisen voi tulkita julkiseksi muistomerkiksi. Tällaisille esineille on luonteenomaista pysyvä sijainti muuttuvassa ympäristössä ja altistuminen kuluttaville ympäristövoimille.

Tarkasteltujen kiinteiden julkisten esineiden rakenne, muoto ja synty ovat kiinnostavia, niiden elämä on ollut rikasta ja niiden selvitetty elämäntarina on vivahteikas. Ne ovat kaikin virallisin mittarein kulttuuriperintökohteita, huolenpidon alaisia, listattuja ja museoihmisten tulkitsemia. Kuitenkaan ei juuri kukaan paikallinen vastaantulija tai paikallinen asukas kysyttäessä tuntenut niitä. Totesimme, että museoissa on vallalla vinoutuneita käsityksiä kulttuuriperintökohteiden tunnettuudesta ja nykymerkityksestä. Nämä esineet näyttäytyivät aktiivisina vain joillekin yksilöille, ryhmille vain harvoissa tilanteissa, ja paikallisille kulkijoille ne olivat näkymättömiä. Toisaalta huomasimme, että tällaisen paikkasidonnaisen esineen ulkomuoto, materiaali ja sijaintikohtakin voivat muuttua ilman, että esine muuttuu toisekseen.

Toiset opiskelijat valitsivat esineen tai yhteenkuuluvan esineparin, jonka itse omisti, tai jonka kanssa oli jossain vaiheessa elämänsä viettänyt aikaansa. Ne olivat hyvinkin tuttuja yleiseltä olemukseltaan, mutta niistä haluttiin lisää tietoa. Tuttuus, joka ei ole ylittänyt sitä rajaa, että kohde muuttuu näkymättömäksi, on hyvä ponnistuslauta tutkimukselle. Huomasimme, miten esineen purkaminen valmistusmateriaaleikseen ja valmistustekniikoikseen oli vaikeaa, ja valmistuskontekstin jäljittäminen vaativaa. Itse esineen sanallinen kuvailu saattoi tuottaa harmaita hiuksia, mutta auttoi esineen havainnoinnissa ja problematisoinnissa. Esineen elämänkertaa saattoi rakentaa omien muistojen ja haastattelujen avulla tai se oli keksittävä vihjeiden perusteella. Suhde tuttuun esineeseen syveni ja esineestä tuli yhä merkittävämpi. Se saattoi omistajineen käydä läpi myös hyväksymisprosessin. Esineille oli mahdollista löytää tai rakentaa monia erilaisia konteksteja, joissa esineet näkivät maailmaa monista näkökulmista. Esineet paljastuivat yksilötasolla hyvin vaikuttaviksi. Tutkimuksen myötä niiden merkittävyys läheni yhteisöllistä tasoa. Nämä esineet saattoivat olla hyvin aktiivisia, tilanteen mukaan.

Toiset taas valitsivat vieraan esineen, joka ei alkuun ollut itselle merkittävä, mutta joka herätti kiinnostusta, ilmeisesti koskettaessaan kuitenkin jotain henkilökohtaista. Näissä töissä pureuduttiin muun muassa esineen valmistusprosessien säätelyyn, käytön säätelyyn, esineisiin liittyviin käytäntöihin. Esineet olivat ennen kaikkia esimerkkejä omasta lajistaan, instituutioiden käytänteistä, jotka muokkasivat itse esinettä, maailman muuttumisesta ja esineen tai idean säilymisestä suurissakin

mullistuksissa. Esineet näyttäytyivät jonkin asian mahdollistajina, viestinviejinä, selviytyjinä, tarinankertojina sopeutuessaan samalla yhteiskunnan sääntöihin.

Aina toivoo, että kursseilla opittaisiin jotakin. Itse opin. Joku kurssilainen kertoi joutuneensa nyt tekemään väkivaltaa opitulle tavalleen tarkastella aineellista kulttuuria merkityksistä ja kontekstista käsin. Se ei ollut vahingollista. Seminaarilaisten työskentely näytti hyvin selkeästi, miten esine täyttyy voimalla ja muuttuu aktiiviseksi, kun siihen kiinnittää riittävästi huomiota. Olisi kiintoisaa tarkastella sitäkin, saako häiritsevät esineet vaimenemaan tai alkavatko ne muuttaa vaikutustaan, kun niihin paneutuu huolellisesti.

Sirkku Pihlman on FT ja hoitaa museologian oppiainetta Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksella.